

Ötən əsrin 70-ci illərində Azərbaycanda milli teatrın yaranması mədəniyyətimizin tarixində çox böyük hadisə oldu. Hansı ki, 1873-cü il martın 10-da Bakı realni məktəbinin teatr həvəskarları truppası tərəfindən M.F.Axundzadənin "Sərgüzəşti-vəzir-xani Lənkəran" komediyası tamaşaya qoyuldu. Bu şərəfli işdə H. Zərdabi və N. Vəzirov mühüm rol oynamışdılar. Elə bu tamaşa ilə də Azərbaycanda milli teatrın əsası qoyuldu. Belə ki, hər il martın 10-u Azərbaycanda Milli Teatr Günü kimi qeyd edilir.

Sözsüz ki, Azərbaycanda teatr sənəti qədim ənənələrə malikdir. Xalq arasında müxtəlif meydan tamaşaları, kukla teatr tamaşaları ("Maral oyunu", "Kilimarası"), bayram tamaşaları ("Kos-Kosa"), dini seciyyəli tamaşalar ("Şəbih") və s. geniş yayılmışdı. Hələ XVII əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda olmuş fransız səyyahı Şarden İrəvanda qonaq olarkən burada ona üç hissəli bir tamaşa göstərmişdilər. Bu tamaşa Şardene o qədər xoş təsir bağışlamışdı ki, onu "Şerqin operası" adlandırmışdı.

Əlbəttə, milli teatrımızın inkişafında məşhur xeyriyyəçi-məşənət H.Z.Tağıyevin böyük xidməti oldu. O, Bakı şəhərində ilk teatr binası inşa etdirdi. Tezliklə Azərbaycan səhnəsinin Cahangir bəy Zeynalov, Hüseynqulu Sarabski, Mirzə Əliyev, Hüseyn Ərəblinski, Ulvi Rəcəb, Abbas Mirzə Şərifzadə, Mustafa Mərdanov, Məmmədraz Şeyxzamanov, Ağasadiq Gəraybəyli, Əliqası Ağayev, Lütfəli Abdullayev, Nəsimə xanım Zeynalova, Mərzisə xanım Davudova kimi yüzlərlə simaları yetişdi.

Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafında Hacıbəyov qardaşlarının da böyük əməyi olmuşdur.

AXC-nin yaranması milli teatrın fəaliyyətində də canlanma səbəb oldu. Dövlətin fəal köməyi və müdaxiləsi nəticəsində Azərbaycan teatrının inkişafında mühüm keyfiyyət dəyişiklikləri baş verdi. Teatrın repertuarına Azərbaycan tarixi və milli azadlıq mübarizəsi ilə bağlı yeni əsərlər gəldi. Cümhuriyyət hökumətinin bu sahədə məqsədyönlü addımlarından biri də Azərbaycan Dövlət Teatrının təşkilı oldu. Bu, Azərbaycan peşəkar teatrının dövlət teatri statusu alması demək idi. Bu teatrın pərdələrini ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 4-də N.Nərimanovun "Nadir şah" faciəsini tamaşası ilə açılmışdı.

Bələliklə, Milli Teatr Günü ilə bağlı teatr rəhbərlərinin fikirlərini öyrəndik:

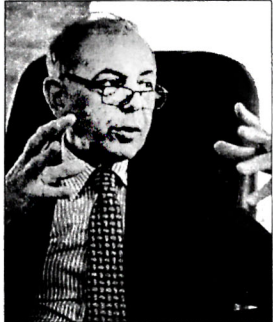

10 mart Milli Teatr Günüdür

Teatr rəhbərləri bu gün haqda danışdılar

"Gündən-günə teatra sevgi, məhəbbət artır"

Rus Dram Teatrının rəhbəri Ədalət Hacıyev:

"Bizim mədəniyyətimiz təkcə bu gün deyil, keçmişdə də həmişə yüksək səviyyədə olub. Teatr da incəsənətimizin, mədəniyyətimizin bir qoludur. Bildiyiniz kimi, mən Səməd Vurğun adına Azərbaycan Rus Dram Teatrının rəhbəriyəm. Bizim teatrda tamaşalar rus dilində oynanılır. Premyerada, tamaşalarımızda öz caamatımızı, xalqımızı üzögülər, şəh görürəm. Gündən-günə teatra sevgi, məhəbbət artır. Xalqımızın rifahını yaxşı görürəm. Çox sevinirəm. Mənim işim qonaqlıq-ıqalardır. Beşinci, altıncı, bazar günləri tamaşaçı mənim üçün qonaqdır. Mən tamaşaçıların teatra münasibətini çox müsbət görürəm. Onlar hansı əhval-ruhiyyədedirlər, onları görürəm.

Biz teatrda işləməyi bacaran, işləyən və işini bilən adama hər cür şərait yadırırıq. Ona görə də rəhbərlik etdiyim Rus Dram Teatrında kollektivdə bir-birimizlə yaxşı anlaşırıq və bir aile kimiyyə. Ailənin böyüyü evdə necədirsə, biz də o cürük. Düşünürəm ki, o cür də olmalıdır.

Mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin yaradıcı xarakterinə mənəvi dayaqlı olmaq ümumiyyətlə bizdə Heydər Əliyevin həyat tərzinə çevrilmişdi. Bəstəkar, yazıçı, şair, aktyor, müğənni, rəssam əməyinə verdiyi yüksək qiymət sayəsində ölkəmizin yüzlərlə se-

nəçisi xalq artisti, xalq rəssamı, xalq şairi, xalq yazıçısı, əməkdar incəsənət xadimi, əməkdar artist, əməkdar rəssam, əməkdar mədəniyyət işçisi kimi müxtəlif fəxri adlara layiq görülmüşdür.

Birmənalı olaraq demək lazımdır ki, Heydər Əliyevin mədəniyyət siyasəti bu gün hörmətli prezidenti-miz cənab İlham Əliyev tərəfindən son dərəcə uğurla davam etdirilir. 10 mart Milli Teatr günü kimi qeyd olunur. Mən mətbuatınız vasitəsilə bütün teatr xadimlərini, teatrseverləri ürəkdan təbrik edirəm".

"Teatrın incəsənət sahəsində rolu əvəzəlməzdir"

Musiqili Komediya Teatrının rəhbəri Əliqismət Lalayev:

"Teatr həyatımızın aynasıdır. Hələ yarandığı zamandan belə, teatr insanlar üçün bayram, görüş yeri, istirahət yeri olur. Ən yaxşı bəstəkarlar teatr üçün ən yaxşı musiqiləri bəstələyib, ən yaxşı yazıçılar teatr üçün dram əsərlərini, pyeslərini yazıblar, ən yaxşı rəssamlar teatr üçün rəsmlərini çəkiblər. Ona görə, teatrın incəsənət sahəsində rolu əvəzəlməzdir. Yeni incəsənətdə ən böyük profitterdən birincisi mən deyirdim ki, teatrdr. Bəlkə ona görə belə deyirdim ki, bütün ömrümü teatra həsr etmişəm. Mən hələ uşaqlıqda dram dərnəklərində olurdum. Onda 12-13 yaşlarıam var idi. Zaman-zaman həmişə teatra bağlı olmuşam. İstər məmur olduğum vaxtlarda teatrlar mənim nəzə-"

timdə olub, ölkə teatrlarının fəaliyyətinə mən rəhbərlik etmişəm, indi də biz Musiqili Teatrda çalışırıq.

Musiqili Teatrın ölkə teatrları arasında xüsusi yeri var. Tamaşaları, aktyorları, orda yaradılan iş prosesi ilə tam fərqli teatrdır. Mən bunu tam cəsarətlə deyirəm. Düşünürəm ki, teatrseverlərin hamısı bilir ki, Musiqili Teatrda nələri baxa bilərlər, nələri daha çox xoşları gəlir.

Bizim işin qiymətini tamaşaçı verir. Biz teatr haqqında ən gözəl sözləri söyləyə bilərik. Mən çox istərdim ki, tamaşaçılar özləri desinlər ki, teatr onların həyatında nədir...

məyib, ölməyib. İndi bəzi adamlar deyir ki, teatr ölüb. Zəmindən-zəmana asılı olaraq, nədə bir çətinliklər olub. Ancaq şükür Allaha, öhdəsindən gəlir.

Kukla Teatrına gəldikdə, bu il 92 yaşlı oğlu. Artıq 94 yaşa keçir. Bilirsiniz, 1931-ci ildə Mollağa Bəbirli tərəfindən yaradılıb. Hər dəfə bir biz xalq teatrları nümunə göstərmək istəyirdik, mən bununla razılaşırıq. Çünki Azərbaycan Kukla Teatrının özünün tarixi var. Yeni tarix ələbənə hətta Əbratsoy teatrından yaşda böyükdür. Hər dəfə deyirik, deyirlər ki, Mollağa Bəbirli Əbratsoy teatrına

Mənim birca arzum var ki, teatr hər kəsin həyat tərzinə çevilsin. Hər kəs bilsin ki, bu həftə heç olmasa yeni bir tamaşaya baxacaq. Əlavə etmək istəyirəm ki, bu gün Azərbaycan teatrları yaxşı mənada bir-birilə rəqəbatda yaşayırlar. Hər gün yeni tamaşalar yaranır, hər gün yeni afişələr, qastrollar, rayon teatrlarının Bakıya səfərləri, teatrların rayonlarda, bölgələrdə çıxışları - bu tədbirlər insanların həyatına dinamika gətirir. İnanın ki, bu hərəkət festival şəklində keçirilib. Nə qədər gözəl həvəslə festivalda iştirak etdim.

Bu gün Azərbaycan teatri dünyanın müxtəlif yerlərinə qastrollara gedir. Yeni illə Azərbaycan teatrlarının səsi xaricdən, müxtəlif ölkələrdən, festivallardan, qastrollardan gəlir. Buna görə çox sevinirəm.

Mən milli teatrımıza nə arzula-yardım? Biz tamaşalarımızı necə insanları sevərk, tamaşaçıları düşünərək hazırlayırıq və bunun arasında tamaşaçılara nə qədər sevgimiz dayanır, arzu edirdim ki, insanlar da teatrları beləcə sevsinlər. Bizim qədər sevsinlər. Ona görə mənə elə gəlir ki, qarşılıqlı sevgi çox uğurlarla nəticələnə bilər".

"Tamaşaçı baxımından heç bir şikayətimiz yoxdur"

Kukla Teatrının rəhbəri Rəşad Əhmədov:

"Keçən il Azərbaycan Milli Teatrının 150 illiyi oldu. Hər halda bu 150 ildə bir çox sənətkarlar yetişib, yaşayıb. Teatr dövrün ən ağır vaxtlarında belə, yenə də it-

gedib, orda Sergey Əbratsoy görüşüb, teatri təşkil edib. Yəni Mollağa Bəbirli Sankt-Peterbur da Emmanuella görüşüb. Buti Rusiyada ən məşhur Mariya Teatridir. Yeni onunla nələrsə məsləhətləşib və fəaliyyətə başlayıb.

1964-cü ildən də dövlət statusu verilib. Bəla inkişaf edərək, l yə gəlmişik. 1997-ci ildən U öndərin səərəncamıyla Azərbaycan bir neçə teatra - Milli Drama Teatrına, Rus Drama Teatrına, Musiqili Teatra, Gənc Tamaşaçı Teatrına, bir də bizə aparıcı status verilib. Düzüldür, bu teatrdan ik akademikdi, biri millidir. Hər halda, yaqin biza də növbə çatır.

Repertuarda 44 tamaşa var. Artıq iki tamaşa da əlavə olub. İndi hazırda 46 tamaşa var. Bir vaxt, tamaşanın adı özünə yoxdur, amma bizdə tamaşanın hamısı var.

Hər il təxminən 4-5 tamaşə təhvil veririk. Yeni il şənliyi üçün Novruz Bayramı üçün hazırladıq tamaşaları hesablamısaq, 4-5 tamaşə təhvil veririk. Tamaşaçı ximindən heç bir şikayətimiz yoxdur. Biletimiz ancaq kassada səlir. Heç bir yere məktubla, xahihsizə digər ünvana, məcburən satmırıq. Satılan biletlərin mısı kassadan alınır.

İncəsənət Universitetində Kukla Teatri rejissoru, nə Kukla Teatri fakultəsi, hətta nəinki fakultə, heç bir kurs da yoxdur. Təsəvvürünüzə gətirin ki, bizim Kukla Teatrında fəaliyyət göstərən yorlar digər teatrlarda çalışan gənc aktyorlar kimi yeni universitetin fakültələrini bitiriblər. Aktyorluğu və yaxud dram aktoruluğu, musiqi teatri aktyorluğu təhsini bitirib, sonra biza gəlirik. Burada da təxminən 8-9 ay onları kuklalarla məşq edirlik.

Azərbaycanda ümumilikdə kukla teatri var. Bizim aktyor və alimlərimiz də bu 5 teatrdə yetmiş Kukla aparıcıluq ustası kimi, kukla edən bir ustadı, aktrisa kimi ancaq Kukla Teatrında yetişirlər.

Azərbaycanda çoxdur. İnşallah həyata keçər. Fakültə də olmas çox istərdik ki, bir kurs olsun".

**Hazırda
Fuad BİLƏSUVAL**